

**Inger og Johannes Exner:
Haslev Seminarium - tanker tilbage og nu**

Vi har det med vor arkitektur som med vore børn: vi holder lige meget af hver enkelt. Selv om de er forskellige og heller ikke er vokset op under helt samme omstændigheder. Historien om udbygningen af Haslev Seminarium fik også sit eget forløb og eget arkitektoniske indhold præget af de forhold, som stedet og dets mennesker udstrålede. Det lærte vi meget af.

Seminariets udbygning var vores første rigtig store opgave. Tilblivelsesprocessen strakte sig over 7 år fra 1962 til 1969, med et supplement i 1977. Vi var relativt unge og uden mange års erfaring. Men vi havde en bygherre, som viste os tillid, og som vi havde respekt for. Rektor Brondbjerg havde med sin fortid som håndværker og bygningskonstruktør stor viden om byggeri.

Da Brondbjerg henvendte sig til os, boede vi på Østerbro i København. Her havde vi bolig og tegnestue i en atelierlejlighed på 5. sal. Og her fandt vores første samtale med Brondbjerg sted. Vi havde da, foruden nogle restaureringer, vundet konkurrencen om St. Clemens Kirke i Randers og afsluttet en tilbygning til Midtjællands Efterskole, som var lykkedes rigtig godt, også tidsmæssigt og økonomisk. Brondbjerg sad i efterskolens bestyrelse og havde som sådan fulgt sagen. Han var glad for den moderne tilbygning, som gav miljøet et tiltrængt løft, og forestillede sig nu, at Haslev Seminarium ville have godt af noget lignende. At det senere udviklede sig til noget andet, som han i begyndelsen ikke var begejstret for, var med til at sætte kulør på samarbejdet. Han var en klog mand, der forstod at lytte. Nu 43 år efter er der situationer, der både var spændende og lærerige, som vi tænker tilbage på som stadig levende indtryk.

Det største problem dukkede tidligt op. Under vor indledende skitsering til den nye bebyggelsesplan blev det os mere og mere klart, at den placering, bestyrelsen havde besluttet for den kommende udbygning, var forkert og med tiden måske ville vise sig katastrofal. Man havde forestillet sig at udvidelsen skulle ske ud fra naturfagsbygningen, en fløj tilbygget hovedbygningens vestlige ende i 1935. Begrundelsen var at den nye festsalsbygning med seminariets administration var blevet placeret nær dette sted i 1958 - kun fire år før vi blev engageret. Bestyrelsen forestillede sig, at her var seminariets fremtidige centrum. Vi blev imidlertid klar over, at med det greb ville såvel ankomst som hovedindgangsforhold og det kommende store bygningsanlægs tyngdepunkt komme til at ligge meget ucentralt. Samtidig ville de her særdeles knebne arealer, udendørs som indendørs, blive stærkt overbelastet. Efter vor opfattelse var der alvorlig risiko for at denne utilsigtede uklarhed kunne vokse til det uoverskuelige. Bygningerne ville her synes tilfældigt placeret i et forvokset anlæg, gangsystemet forvredet og orienteringen vanskelig. De to påtænkte kollegiebygninger, for kvinder og for mænd, placeret langt borte på de nyerhvervede arealer på den anden side af den eksisterende boldbane, ville ikke føles hørende til seminariet men til byen udenfor. Også placeringen af kantine og køkken ville være tvivlsom. Det blev os således klart, at det kunne være spild af tid og penge at arbejde videre ad den vej.

Samarbejdet kom derfor på sin store prøve, da vi for den samlede bestyrelse i enkle skitser foreslog at genanvende den smukke gamle hovedbygning med dens symmetri og oprindelige hovedindgang som det absolutte tyngdepunkt. Dens arkitektur var som skabt dertil, i modsætning til det sære afskårne hjørne på festsalsbygningen. Derimod kunne man fastlægge en ny hovedakse, begyndende allerede ved indkørslen fra gaden - gennem alleen mod hovedbygningen - gående gennem hovedindgangen - tværs gennem bygningen - videre ud i parken - og ad lette forbindelsesgange - først til en undervisningslænge, som akse også skulle igennem - og derefter ad den anden forbindelsesgang til et samlet mands- og kvindekollegium. Dette skulle ikke formes som en længe, men som et firefløjet anlæg om en lukket "klostergård", der som et stort, klart punktum ville være en flot afslutning på akse. En sådan akse kunne også blive en interessant oplevelse at følge gennem varierede visuelle skift mellem de forskellige store bygningers teglinteriører og de lette forbindelsesganges glaseksteriører, med smukke kig ud i parken og til andre bygninger, og dermed understrege følelsen af hele anlæggets samhörighed.

Det blev et spændende møde med bestyrelsen. Forslagets enkle, klare bebyggelsesplan og funktionsduelighed blev heldigvis forstået. Men det blev ikke accepteret af alle. Nogle indvendte at det gik ud over den eksisterende sportsplads og medførte anlæg af en ny. Men det største problem var tanken om at placere mandlige og kvindelige alumner i samme kollegiebygning. Der udspandt sig en livlig diskussion, hvor et klart flertal med formanden pastor Borris og rektor Brøndbjerg i spidsen viste stor indlevelse i forslaget og gik ind for det med forståelse for dets kvalitet i sig selv og dets relation til de eksisterende forhold, og til kommende tiders udvikling.

Vi havde på dette tidspunkt endnu ikke arbejdet særlig dybt med at løse de arkitektoniske forhold, eftersom hovedgrebet og situationsplanen burde afklares først. Da det var sket, kom næste store problem. Vi var selv kommet ind i alvorlige overvejelser over den kommende arkitekturs forhold til de eksisterende bygninger. Rektor Brøndbjergs begejstring for Midtsjællands Ungdomsskoles tilbygning knyttede sig til den enkle nye arkitektur med kubiske bygninger i røde mursten og flade tage. Forhold der måske havde haft betydning for valget af os som arkitekter til seminariet. Men selv om vi var moderne arkitekter, der nok kunne tænke noget i samme retning, hvad Haslev Seminarium angik, gjorde det ikke desto mindre stort indtryk på os at konstatere, at alle tidligere bygmestre og arkitekter ved seminariet havde fastholdt den samme traditionelle arkitektur med hvidkalkede teglmurede facader og røde helvalmede tegltage ved alle byggerier gennem 50 år: hovedbygning og gymnastiksal i 1905, biologibygning i 1935 og festsalsbygning i 1958.

I dag kan vi se, at den problematik der ligger i at føje nyt til gammelt, konkretiserede sig i stor skala her, og den har lige siden spillet en vigtig rolle i vor arkitektur. Selv om vi var stærkt grebet af den moderne arkitektur, der efter krigen kom til Danmark fra USA, og selvom vi under projekteringen diskuterede, hvad idolet Arne Jacobsen mon ville gøre her, nåede vi efterhånden frem til, at det i princippet ikke var os, men stedet selv der skulle være den afgørende faktor. Dette synspunkt resulterede i, at vi fastholdt forgængernes arkitektoniske tema med solitære hvidkalkede bygninger med helvalmede røde tegltage, men således at facadernes hvide murværk kun gik til brystningshøjde. I stedet for firkantede vindueshuller fik bygningerne lange vandrette glas- og træpartier hele vejen rundt,

som herover bærer store valmede røde tegltage. Med de store tagudhæng giver dette de nye store bygninger en vis lethed og elegance med præg af noget nyt, men fastholder dem alligevel sammen med de gamle til en god helhed.

Efter denne afklaring blev næste fase at formgive og proportionere hver enkelt bygning gennem detailprojekteringen, og herunder give bygningerne deres egen identitet ud fra deres forskellige funktioner og få dette udtrykt i interiører og eksteriører.

Den gamle hovedbygning blev fastholdt med sine velproportionerede facader og den klart opfattede hovedindgang. Bygningen behøvede i det ydre ingen rehabilitering eller visuel opgradering. Men et vindfang manglede, og interiøret måtte ændres, så der skabtes en hall, der kunne signalere centralt trafikknudepunkt. Den primære trafiklinie er hovedaksen ud i parken mod vest til de nye bygninger. De sekundære går dels mod syd til naturfagsfløjen og dels ad den nye skulpturelle trappe til etagerne oven over med lærerværelse, kontorer og undervisning. Aksens konkrete forløb fra hallen til den første forbindelsesgang er tilvejebragt ved gennembrydning af et af hovedbygningens store vinduer mod parken. Den uundgåelige detalje, at vinduet sidder asymmetrisk i forhold til facaden og hovedindgangen, inspirerede til andre små forskydninger i aksens videre forløb.

Den første forbindelsesgang forbinder hovedbygningen med den nye tværliggende undervisningsfløj. Begge forbindelsesgange er konstrueret som glasgange på stolper og med tegltage. Udefra ser man forbindelsesgangene som spinkle gennemsigtige, næsten japanske elegante bygninger, der "svæver" lavt over græsset.

Undervisningsfløjen er egentlig bare en simpel midtergangsbygning med rum til begge sider, kendt fra hospitalet, skoler og kontorhuse. Typen er rationel og økonomisk, med forsænket loft i midtergangen, hvorover installationer kan føres skjult. Men det har den skavank at gangen ikke får dagslys og derfor tit vil virke mørk og kedelig. For at undgå dette er korridoren her forhøjet, så der strømmer lys ind ovenfra gennem højtsiddende vinduesbånd under taget. Herved opstår i stedet et højt, seriøst rum med smukt varieret lysindfald oppe fra. Arkitektonisk markerer bygningens tværsnit og tagkonstruktion sig som hovedskibet i en basilika. Dette giver bygningen sin egen identitet, som noget der måske huskes særlig godt som stedet, hvor man havde en markant eksamens- eller undervisningsoplevelse.

Aksens anden forbindelsesgang fører videre fra Undervisningsfløjen til kollegiebygningen. Som resultat af diskussionen med bestyrelsen, om separat eller fælles kollegium for mænd og kvinder, foreslog vi et firefløjet gårdanlæg, hvor den østlige del af anlægget blev mændenes område og den vestlige del kvindernes, idet der samtidig etableredes en separering af dem, ved at der både i syd- og nordfløjen skabtes to adskillende zoner. I sydfløjens midte placeredes eforens bolig. Og i nordfløjen blev kantine og køkken placeret imellem dem.

Vi havde tidligere studeret kollegier, herunder også gårdtyper, og fundet at værelserne oftest lå ind mod den indre gård, med vinduerne den vej. Dette kendes fra gamle klostre, hvor cellerne altid ligger ind mod en lukket gård. Men inspireret af den berømte franske arkitekt Le Corbusiers domnikanerkløster i La Tourette, som vi havde besøgt i 1958, besluttede vi at vende alle seminariets kollegieværelser med vinduerne udad mod parken, "mod verden udenfor". Ind mod gården placeredes de sekundære rum, baderum, tekøkken, opholdsarealer og trapper, hvis karakteristiske

trappetårne giver gårdinteriøret et særligt pift. Det store gårdrum fungerer som fælles uderum for alle. Med sin fratergang og vandkunst er det tydeligt beslægtet med både historisk og moderne klosterarkitektur. På denne måde har kollegiet fået sin egen identitet og atmosfære, som måske senere i livet vil huskes som en god erindring fra Haslev Seminarium.

Den nye boldspilhal er selvstændigt beliggende, op til den nye sportsplads, og er dermed den fjernest liggende bygning. Den er stor, men de lave omkransende fløje, som er en variation over samme tema som i Undervisningsfløjen, holder den visuelt nede. Hallen fremstår i samme stil, hovedform og facader som de øvrige nye bygninger. Den søjlebårne østgavl markerer indgang, med retning mod seminariets gamle bygninger.

Om parken, hvortil landskabsarkitekterne Morten Klint og K. Lund-Sørensen har bidraget afgørende, skal påpeges at det har været vigtigt at bevare området så "landskabeligt" som muligt: en grøn, svagt duvende flade med frie grupper af træer og anden beplantning. Når forbindelsesgangene er hævet op på pæle, er det både for at stimulere indtrykket af det grønne areals sammenhæng til begge sider af akse, og for at sikre at aksebygningerne får et handicapvenligt fælles gulvniveau uafhængigt af arealets koteforskelle, samt at undgå at se betonsokler skære sig grimt og spærrende i forskellige højder ned i de sarte terrænformer.

Siden udvidelsen af Haslev Seminarium har vi igennem et langt liv og i adskillige andre opgaver, nybyggeri såvel som restaureringer, arbejdet videre med den arkitektoniske problematik det er at føje nyt til gammelt. I 1986 arbejdede vi med et nyt gravmæle til Frederik IX, som skulle placeres ved den 800-årige Roskilde Domkirke, et monument der i dag repræsenterer det største arkitekturhistoriske spænd i Danmark. Dette aflæses tydeligt og kolossalt spændende i de mange tilføjede kapeller og tilbygninger, der er af meget forskellige aldre og stilarter. At Domkirken, som det konglomerat den er med de mange tilbygninger hele vejen rundt, fastholdes som en helhed skyldes udelukkende anvendelsen af samme byggemateriale: røde teglsten - der endog er af forskellig alder og type. Det er interessant og tankevækkende i dag at konstatere dette udviklingsmæssigt arkitektoniske slægtskab mellem Haslev Seminarium og Roskilde Domkirke.

Når vi i dag ser tilbage på Haslev Seminarium, er vi taknemmelige for at vi fik lov at arbejde med denne pragtfulde opgave, og glade for at princippet med at lade stedets miljø, problemer og mennesker få inspirerende indflydelse på resultatet.

Haslev Seminarium årstalsliste:

1905 Hovedbygning og Gymnastiksal, arkitekt ? - 1935 Biologibygning, arkitekt Frede Halleløv - 1955-58 Festsalsbygning, arkitekter Frede og Lars Halleløv. - 1962-1969 Undervisningsfløj, Kollegium, Boldspilhal, arkitekter Inger og Johannes Exner.